



ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՈՆԻԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՈՆԻԱ ԸՆԲԱԹ 22 ԱՊՐԵԼ 1872

ԹԻՒ 934

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Երոպայի քաղաքային կառույցները դժբաղդաբար միշտ տարաձայն են եղել. տեղաբնակները ամենեւին վստահութիւն չունին իրարու վերայ, հետեւաբար զինուորական պատրաստութիւնները ամեն տեղիւրջաբունակութիւն անդադար. Ստոյգ է թէ յայտնի թըշնամութիւն մի չկայ. այլ ընդհակառակն բարեկամական յարաբերութիւնները հաստատուն են զրեթէ ամեն կառավարութեան մէջ: Սակայն միտքերը անհաղաթ են և զուգէ իրաւամբ. քանզի Գաղղիան իւր ներքին գործերը կարգադրելով, և եղած բարոյական և նիւթական ահագին զանազան կարելի եւ ղաժին չափ դարձան տանելով, իւր զօրաբանակն ևս նոր բարեկարգութիւններով զարգացնելու և անոր թիւն աւելցնելու կաշնտափ վերջին ճգամբ, այս. ինքն մէկ միլիոն 600,000 հոգիի հասցնելու: Եւ թէպէտ հասարակագիտութեան նախագահ մասիւ (Թիէր) ամեն բարեպաշտ հաւթիւ կը յայտնէ հրապարակաւ թէ Գաղղիան խաղաղութիւն կուզէ և անոր հաստատուն մնալուն համար ամեն ջանք 'ի գործ պիտի դնէ, սակայն բնական է խորհիլ, ինչպէս որ կը խորհի և կը գիտնէ Գերմանիան, թէ այս խաղաղասիրական յայտարարութեան ներքեւ վրէժխնդրութեան սոսկալի ոգի մը կայ, որ կանուխ կամ անագան յերևան պիտի ելլէ: Եւ իրաւիք ունիք կրնն թէ Գերմանիոյ կայսերական կառավարութիւնը բացարձակ ինքնաշնորհ է Գաղղիոյ հասարակագիտութեան 'ի մասին իւր ըրած զինուորական մեծ պատրաստութեանց, բայց ուրիշները սուտ կը հանեն այս պիտի բացատրութեան մի պահանջումը, որ օրինաւոր չիրար ըլլալ. վասնզի նոյն իսկ Գերմանիան, ինչպէս նաև ուրիշ մեծ և փոքրիկ տէրութիւնները՝ իւրաքանչիւր իւր կարողութեանը համեմատ, զինուորական պատրաստութիւններ կը ընեն: Ինչո՞ւ. «վասնզի» կըսէ Վ. Էնայի 1. «Եւրոպէ» 1. Ի՞նչ ըրաք իւր, աշխարհի քաղաքականութիւնը առայժմ բացառիկ կացութեան մը մէջ կը գտնուի և յոտից ցլուլիս սպառազինաւ խաղաղութեան դրութիւնը՝ դժբաղ-

դաբար, ամեն տէրութիւններէ ընդունուած է և 'ի գործ կը դրուի': Տեսցուք թէ իրայ այս ցաւալի վիճակը մինչև ե՞րբ պիտի տևէ:

Ընդդիմ պահպանողական (քոնսերվատիւ) կուսակցութեան գլուխ միտքը Տիլդայէն՝ մօտեւս 'ի Մոնիէրի մեծ ժողովոյ մը մէջ երկար ատենախօսութիւն մի ըրաւ. որով միտքը Կլէտսթընի նախագահութեամբ հաստատուալ դահլէին ներքին ու արտաքին քաղաքային ընթացքը աչքէ անցնելով՝ դատապարտեց զայն խստիւ. մանաւանդ անմիջապէս թեան սկզբունքը, զոր Ընդդիմ կառավարութիւնը լիովին 'ի գործ դրաւ վերջին քանի մը տարիներս, յիշեալ հակառակորդ երեք շնորհաւոր մեղադրանքներով: Եւ անմիջապէս թեան պատճառաւ է, ըսաւ, որ կը տեսնենք թէ Սլէտսթայն շատ չանցած պիտի վերականգնի: Բայց այս աւտակաւ բան մի ըսել չէ. վասնզի այսպիսի քաղաքականութեամբ օր մի պիտի գայ, յաւելցուց միտքը Տիլդայէն, որ Սլէտսթայն խաղաղութեան ներքեւ պիտի ըլլայ կատարելապէս:

Ընդդիմ այժմեան դահլէին յիշեալ կենցաղագէտ հակառակորդը՝ որ անոր անմիջապէս թեան ընթացքը կը դատապարտէ, տարակոյտ չկայ թէ միւսոյն շաղկի մէջ պիտի գտնուէր թէ միտքը Կլէտսթընի տեղը ըլլար. քանզի միթէ Ընդդիմ կրնայ և ժամանակ ունէր դէմ դնելու Ռուսիոյ մեծագոր տէրութեան պահանջման 'ի մասին ազատութեան Սլէտսթայն, մանաւանդ որ յիշեալ պահանջումը պաշտպանուած էր զերմանական կայսերութեան: Ռուսի միտքը Տիլդայէնի մեղադրանքը ուրիշ քաղաքական չունին, բայց միայն կառավարչական իշխանութիւնը իւր ձեռքը անցնել և յաջորդել միտքը Կլէտսթընի գլխաւոր պաշտօնատարին որ՝ ըստ երևմանց, խախտու կացութեան մը մէջ կը գտնուի այժմ:

Ընդդիմային կնիքները որչափ որ կերկարի, նոյնչափ անոր բարեկամական որոշման յոյսը կաւելնայ: Բանալի կը հաւատանք թէ Կլէտսթայն Միացեալ Միացեալ քաղաքացիական պատերազմէն անցած է յիշեալ ասպատակաւոր շոգենաւուն պատճառած անուղղա-

կի միասուց փոխադրելը չպահանջել, և միայն ուղղակի միասուց փոխադրելը ընդունելով գոհ լինել: Եւ այս զրոյցին. այսինքն ինքիւր բարեկամաբար լուծուելուն գլխաւոր մէկ ապացոյցը այն է, որ Կլէտսթայն հասարակագիտութիւնը ամենեւին զինուորական պատրաստութեանց ձեռք դարձած չէ. ինչպէս կը տեսնուի իւր ծովային ու ցամաքի զօրութեանց պիւտաճէին յոյժ չափաւոր գումարէն:

Կերեկ թէ Սլէտսթայն յեղափոխական խռովութեան չափէն աւելի ծանրութիւն կը տրուին 'ի կողմանէ լրագրաց ունաց. որոնք կը պնդեն թէ Կլէտսթայն խորին կացութիւնը խիստ դժուար ու վտանգաւոր է, և թէ Կլէտսթայն Սլէտսթայնի կը խորհի վերադառնալ 'ի հայրենիս իւր յատկաւ: Բայց Սլէտսթայն ինքիւր օրագրոյն հետեւեալ հետաքրքրական պատմութեանը նայելով, Սլէտսթայն Կլէտսթայնի պատմութեանը մի մի չկրէր յիշեալ յեղափոխական շարժումներէն:

Ընդդիմները խօսք մի պտտեցաւ, կըսէ, յիշեալ լրագիրը, թէ Կլէտսթայն թաղաւորը իւր հաւատարիմ պաշտօնատարաց մէկուն բաղձման կարեւոր թղթեր յանձնեց է, որպէսզի գաղտուկ յատկաւ երթալով՝ Սլէտսթայն Սլէտսթայնի թաղաւորին տայ զանոնք: Սլէտսթայն աթոռոյն յաջորդութեանը փափաքողները՝ այս դէպքէն եղբայրացիներ էին թէ՛ Կլէտսթայնի պատրու կը պատրաստուէր թողտալ իւր աթոռը՝ զոր պաշտպանելու անկարող կը տեսնէր զինքը: Ստոյգ տեղեկութիւններ ընդունելով իմացանք, թէ իտալիոյ թաղաւորին յուզարկուած կարծեցեալ կարեւոր թղթերը ուրիշ բան չեն բայց միայն չափանայի սիւկարներու ծրար մի, որ իրօք մասիւ Մ. պաշտօնաւարին ձեռք Սլէտսթայն Սլէտսթայնի յանձնուեցաւ:

Եւ առթիւ յուզարկուած նամակին մէջ Կլէտսթայն թաղաւորը ակնարկութիւն ընելով Սլէտսթայնի զորոյց վիճակին, այսպէս կը վերջացնէ իւր նամակը:

«Ի ձեռք ձեռն այս սիկարները՝ միտքերնիդ բերէք ձեր որդին, որ յուզարկեց ձեզ զայնոսիկ և ինչպէս պիտի տեսնէք զնոյնիմ փոքրիկ ամպոց ծխոյն որ պիտի ամբառնայ ձեր գլխոյն վերայ, նոյնպէս պիտի

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նկարագրութիւն 'ի հասակ անձին: (1)

Աղամայ որդու սկիզբ ծնունդն ինչպէս այ, ոչ ոք չէ հասկացել բխարար կեանքի:
Ջուր և արիւն միաւորվի իրար հետ,
հրամանաւն Աստուծոյ բարեբար կեանքի:
Բարեբար կը մնայ մօտ արգանդում մինչ
կերպի թամամիլ քառասուն օրում:
Մի և միւր կառուն ծովի միջում,
անշունչ անհոգի մօթն ու խաւար կեանքի:
Խաւարում կը մնայ ինն ամիս ինն օր,
մինչ կերպի թամամիլ յարգանքում մօր:
Երբ ժամանակն գայ, ծնունդն կը լինի մօր,
աչքերն կը բանայ ըյս աշխարհ կեանքի:
Բարեբարն հոգի կտայ ջան կտայ, սիրուն պատկեր,
ամեն կերպ նշան կը տայ:
Բերանն կը բանայ շրթունքն ման կտայ,
կըրկոյց մօր կաթն, լաւ դալար կեանքի:
Մին տարումն ոչինչ չի հասկանալ շատ կը ըստ,
անգէտ, անհոգ յիմար Նազանայ:
Իւր հոգի մըն աղին Ստոյգանայ,
զիշեր ցորեկ մօրն դարձ ու տար կեանքի:
Երկու տարումն ոտ կառնի ման գալն,
երեքումն կը բացվի լեզուի խօսանքն:

(1) Այս ոտանաւոր յօդուածը Հնդկաստանէն յոռադարկուած է մեզ 'ի հրատարակութիւն:

Չորսումն կը պայծառանայ ջաման,
հնդումն կանթեղի պէս վառ կեանքի:
Վեց տարումն իր ու օտար կը ճանաչի,
եթէն տարում կը վախճայ կամալի:
Ութ տարումն իւր ինչ բան կը ճանաչի,
ինն տարումն ծառն մին մին բար կեանքի:
Տասն տարումն կուզէ իրան դարդարի,
տասնումնին համալ ընկեր կը ճարի:
Տասներկու քին իւրն մարքէ՛ կը ճամարի,
տասներեքին հօրն և մօրն օգնական կեանքի:
Տասնչորս տարումն կը պայծառանայ ճան կը գայ,
տասնըկէցին արիւնն եփունն անդադար կեանքի:
Տասնըթեւեքին գեղեցկապէս ջլանայ,
միտքն շատ կը ըրվի, շատ բան կը մանայ:
Տասնեութին ինքնագլուխ ասլանայ,
տասնինինն այնչափ անհամբեր կեանքի:
Քսանին կը զօրացայ գարնան ջրի պէս,
դորն գէթ կը թայ կտրուկ թրի պէս:
Ում հետ խօսի կը պատուէ ջրի պէս,
արիւնն տաք ոսկուն ընկեր կեանքի:
Քսանը չի գին մէջ լինելում փառ կտայ,
ծառն նման քաղցր և անոյշ բար կտայ:
Ում հետ նստի, ինչ որ խօսի խառ կտայ,
ինքն ջուհայի անգին քար կեանքի:
Երեսունին սիրտ ու ձեռն առատ է,
ո՛րտեղ լսեղճ տեսնի, կերթայ կաղաւթ:
Հարստութիւն կուզի, խնդրեք շատ է,
երեսուն տղիւմաբար, երեսուն իշխան կեանքի:
Երեսունըկէցին մին անուանի իշխանայ:

Կատարած, թամամած, բէղլար ու խանայ:

Պակասութիւն չունի՝ աթըլ նիզամայ,
ինչ որ խօսի, խօսքին ըլստիբար կեանքի:
Քառսունին իւրոյ դէմքին կախանի,
իւր արած բաններն ողջ կը փոխանի:
Մեղքն կը մամածէ, խոզէ կը խանի,
չարից յետ կը դառնայ, բարեբար կեանքի:
Քառսունըկէցին միտքն այ բարի,
իւրն իրան կուզի, օտարն օտարի:
Ունայն կը համարի կեանքն այս աշխարհի,
մին փոքր մախիլ խաբարդար կեանքի:
Յիսունին կը խաղաղի էջին ու համարն,
էլ աչքն չի գալ աշխարհիս հատան:
Դոր բլուրն թանի՝ մնայ զափառն,
ինքն փողոյն ցաւադար կեանքի:
Յիսունըկէցին օրն այ, պիտի յետ դառնայ,
ծաղիկն կը թափի անպտուղ ծառնայ:
Ոսկուն կը ցամաքի, արիւնն ստունայ,
ամեն ցաւ իւր շլինկին բար կեանքի:
Վաթսունին ուտել կուզի, ջան կուզի,
ազատ խոմաթ անող Մէհրիբան կուզի:
Աչքերն չալմակ, ձեռնին գաւազան կուզի,
ծնգին ու բազանին հաւատար կեանքի:
Վաթսունըկէցին կեանքն ունենալն լաւայ,
մին զափիլ սիրտն վեր կառնի հաւայ:
Մին փոքր վատապէ ջանն կը ցաւայ,
հինգ օր զեղերով բարձով լաւ տկար կեանքի:
Եթանասունին յաւել կեանքն է որ կանի,
կարողութիւն չունի, աշխատանք բանի:

տեսնելու զոնգուն մայրոց, որ կերելին իմ քաղաքային կացութեանը վերայ»:

Ըստարիոյ ներքին գործքերը գրեթէ միևնոյն վիճակի մէջ կը գտնուին. այսինքն տարաձայնութիւնը կը շարունակուի զանազան ազգայնութեանց մէջ, մասնաւորապէս ի Պոզէմիա, ուր Չէքերը կը պահանջեն որ շնորհուին իրենց միևնոյն արտօնութիւնները՝ զորս կը վայելեն Հունգարացիք:

Յիշեալ տէրութեան արտաքին յարաբերութիւնները բարեւոք կացութեան մէջ են գրեթէ ամեն կառավարութեանց հետ, ինչպէս նաև Ռուսիոյ հետ. բայց այս հզօր տէրութեան զինուորական պատրաստութիւնները քիչ մը կասկած եւ երկիւղ կը պատճառեն Լատարիոյ կառավարութեանը. սակայն ապագային մէջ պատահելիքը՝ որչափ եւ հաւանական երևին կենցաղազէտ անձանց, դարձեալ Ըստուծոյ գիտնալու բանն է:

Հոռոմի Ս. Պապը մօտերս պաշտօնական ունկնդրութիւն մատուցանելով զանազան կաթոլիկ ժողովրդաց կողմանէ պայտը 400 երեսփոխանաց, հետեւեալ կերպիւ պատասխանեց անոնց ներկայացուցած ուղերձին.

«Իրովհետեւ իմ օրհնութիւնս կը խնդրէ վասն բոլոր կաթոլիկաց, ամենէն յառաջ Նիքիոյ օրհնութիւնները պիտի հայցեմ խորհուրդի համար. քանզի այս երկրին ժողովուրդը բարի է: Մասնաւորապէս կաղաչեմք այս թաղաւորութեանը համար, որ մասնաւորութեան խիստ վայրաք բռնութեան ներքեւ կը գտնուի: Կօրհնեմ Սպանիան, որ շատ սուրբեր արտադրեց եւ որ ի բազում ամաց հետէ յեղափոխութեանց մէջ է: Կօրհնեմ զԻտալիան, ուր կը բնակին այնչափ վեհաժողովանք, եւ կաղաչեմ զԼատուած օգնական լինել այս ազգին, որպէսզի միաբանութեան եւ համաձայնութեան մէջ դանդաղ միշտ: Կաղաչեմ նաև որ երկու կողմանց հակառակորդ ծայրայեղ կուսակցութիւնքը անհետ լինին մշտնջենաւորապէս: Գաղղիոյ մէջ կուսակցութիւն մի կայ, որ չափէն աւելի կը վախճայ Պապին ազդեցութեանէն. եւ այս կուսակցութիւնը պէտք է ձանձաղել թէ առանց խոնարհութեան չկրնար արդարապէս կուսակցութիւն մի կաղաչուի: Լատինացի կառավարող ուրիշ կուսակցութիւն մի էս կայ, որ կը մոռնայ բոլորովն գթութեան օրէնքը, առանց որոյ ոչ ոք կրնայ կաթոլիկ լինել: Խրատ կուտամ, որ ընմե, առջի կուսակցութեան՝ որ խոնարհութիւնը ձեռքէ չձգէ եւ երկրորդին՝ որ գթութեանէ չհեռանայ. վերջապէս միաբանութիւն, համակամութիւն եւ խաղաղութիւն կը պատուիրեմ ամենուն, որպէս զի կարող ըլլան միատեղ հալածել զանհաւատութիւն եւ դամբարանութիւն:

«Կօրհնեմ զԵրեմիայի խաղաղութիւն, որ աղատ չէ: Եւ

- Իւր կամքն չեն կատարել ազգն ու բնութան,
- որպէս մին օտար՝ շատ դարձի կը լինի:
- Եթե անասունը չընդին ջանն կը խաղի,
- ակաջն չի լսի, միտքն կը խաղի:
- Մէջքն կը կործանայ, ծնողերն կը ծովի,
- ամեն տեսակ ցաւոյ գիրիֆտար կը լինի:
- Ու թառնին կը թաղի բերանին ջուրն,
- աչքի լոյսն, խելքի շուրն:
- Գետինն գերի կը լինի, չի դափտեր ուն,
- այնուհետեւ ապրիլ խիստ դժուար կը լինի:
- Ու թառնը չընդին կը խաղի կը լինի,
- ջուրն ընկած սաղա զրի պէս:
- Սիրտն կը ցամաքի չոր աղբիւրի պէս,
- յետոյ կեանք անհետ շատ անձար կը լինի:
- Իննսունին մին փութած գերան այ,
- օրն մին կը րալ ցաւի կը խաղանայ:
- Ինչ որ Աստուած տուել այ, ողջ յետ կը ցատանայ,
- մանկութեան նշանն զէմ՝ դուշար կը լինի:
- Իննսունը չընդին անյուշ կը լինի երեխի պէս,
- նստած լաց կը լինի, թալանած բողի պէս:
- Հիմն կորած մին հին թաղի պէս,
- յանկարձ միւլ կը լայ, հաւասար կը լինի:
- Հարուրն անխաղաղ կը լայ վախճանն,
- ուսայն է աշխարհս, փութ այ սոսկ իմանքն:
- Եթէ բարի լինի իւր աշխատանքն,
- հոգին կը խաղի ու արդար կը լինի:
- Ղուլ Յովնանն էս գնա, այս աշխարհս թո՛ղ,
- էլ քեզ պէտք չի զալ հաւատար կամ փող,
- չինք կաղ կուտ եղ ընծայ կը լինի:

միթէ գերութեան շղթայք չեն այն հարկը արեան, զոր կը պահանջեն ի մէջ զինուորական ջճառայութեան համար: Կաղաչեմ Գերմանիոյ համար, որ այսօրուան օրս նուաճեալ եւ բաժանեալ է հակակաթոլիկ եւ փառասէր օգիէ մի, որպէսզի հաստատամիտ եւ անվեհեր մնան: Եւ ան տէրութեանց մէջ հարկաւոր է հնազանդիլ անոր՝ որուն յանձնուած է հրամանաւորութիւնը. բայց հարկաւոր է նաև ճշմարտութիւնը խօսիլ: Կաղաչեմք զԼատուած, որ կարողութիւն չնորհէ գերմանացի եպիսկոպոսաց պաշտպանել եւ հաստատուն պահել զիրաւունս Լատուծոյ, Երկեցւոյն եւ ընկերութեան:

«Կաղաչեմք վասն դարձի անմտացն, որք հին կաթոլիկ կանուանին, վասնզի կուզեն մոռնալ Երկեցւոյն մէջ հին եւ արդէն հերքեալ միջոցութիւններ: Կաղաչեմք վասն Լատարիոյ կայսերութեան, որ մեծ կարողութիւն ունի յաղթից մերոց: Կաղաչեմք վասն Պիւճիւրայի, որ որդիական անկեղծ սէր եւ բարեպաշտութիւն կը ցուցնէ Ս. Լ. թողոյն: Կօրհնեմ զնա մասնաւորապէս եւ կը բարեմաղթեմ որ չփոխէ զայն որ ունի այսօր: Կօրհնեմ զկաթոլիկները Իրլանտիայի, Իսթրիայի, Հոլանտիայի եւ բոլոր Եւրոպիոյ, ինչպէս նաև Լատինիայի եւ Երկեցւոյն կաթոլիկները: Կաղաչեմ զԼատուած, որ վախճան մի տայ աղետալի հերձուածոյն՝ որ կը տիրէ ի Կ. Պոլսի»:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ճառաւ կղզւոյն Սուրբայա քաղաքէն հետեւեալ նամակը յուղարկած են մեզ ի հրատարակութիւն, որոյ մէջ պարունակեալ տեղեկութեանց վերայ մեր ընթերցողաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք:

Սուրբայա, 22 Փետրուար 1872

Արդոյ պարոն Ղուկաս Պաղաղարեան,

ի Զմիւռնիա:

Հաւանեալ եմ ի բարոյ լաւ քաղաքի մերոյ առ ցանկալի ունեւ ձեզ եւ զհեռաւորութեանց հաղորդութիւն, զորոյց նորանորս կամ կարեւոր ժողովեալ խնամով ուստի գրով փոքր յուսամ ի լոյս ածել ի ձեռն ձեր, որ ինչ դեռ ես անցին յայսօր ծայրածաւալ ծովոյ ի ձախ:

Յեր ամիս հերոս յոմնեան Գեորգիոսի կազմեցաւ (1) ժողով ի Բատուրի յաւանաւորաց ոմանց ի Հոլանտացւոյ եւ ի Հայոց ի ձեռնկալութիւն քրիստոնէից վտանգելոյ ի գծողակ լիւնաց սոսկալի սովոյ, որ տակաւին զայրապին հնձ գծողովորդ երկրին Պարսից: Անձինք ժողովոյն են, տեսարք

Ազգը, երէց աւետա, երկեցւոյն Հոլանտացւոյ: Կլան, աւագերէց երկեցւոյն Հոլովոյ: Մեարդը Կ. Գալիթ, վիճակաւոր քահանայ Հայոց: Կլէյն, քարտուղար արքունի, տալետ պատուոյ Երկրանդեան Առիւծու եւ սրբոյն Սիւլեստորայ:

Յան Գեղն, ասպետ կարգի Առիւծու Երկրանդայ եւ նախագահ լարարին վաճառականաց ի Բատուրի:

Յան Հոլստան, ծովային ոստիկան ընկերութեան չուգեանաց Երկրանդեան արեւելեան Հնդկաց

Ծ. Ա. Թովմասեան } Հայ վաճառականք:
Գ. Ե. Գասպարեան }
Ա. Պ. Աղանուրեան }

Ժողովն աղերս կարի ի լրացիրս առ բնակիչս Երկրանդեան Հնդկաց, որոց չէրն երբէք չլուծեցն արարեալ զարգացատանս համանմանս ի սփոխան տառապանաց, ձեռն կտրկուել եւ աստ ի նպատակ սովաբեկ եղարաց իւրեանց ի Քրիստոս. եւ աղնուազութիւն կարեկցութիւն հասարակաց երկր զանձկալիս նորա, հանեալ հանգանակաւ տուրս առատս եւ արժանիս գոհութեան մեծի:

Շրջեցաւ ժողովն անձամբ անձին ի թաղս վաճառականաց զաւուրս երիս, գիր հանգանակաց ի ձեռն, եւ ի զլուս զորոյն ինքնին հանգանակեալ զգլղըր զրամաւ կշիւս եօթն հարիւր. եւ հասաւ ետօրեայ տրոյն գումար անդր քան զգլղըրս վեցհազար, վաճառատանց երկեցւոյն եղեալ իւրաքանչիւր զգլղըրս 250: Այժմ գումարին ի զլղըրս իւր ութ հազար որ անդն եղին տուրք:

Ըստ օրինակի Բատուրիականին ի նոյն պէսս ոլորմականս կազմեցաւ եւ աստ ժողով ի բարեհալ նշանաւորաց ոմանց ի քաղաքիս, որք են Տեարք

Քամ,
Յան Լեոն երկուցեք Հոլանդացւոյ,
Տէրուրեք, երէց Հոլովմականաց,

(1) Կոմիտի:

Գիւսյ, կաճառորդ ատենի արդարութեան,
Պեկտէր, քարտուղար արքունի,
Յանդըն Հիւֆլ, իրաւագէտ արքունի,
Յան Ուլ, տէր կալուածոց չաքարի:
Յերեւոյն }
Կեռլիլ } վաճառականք Հոլանդացիք
Ս. Ա. Թովմասեան, վաճառական Հայ:

Եւ այժմ ժողովոյ ի վիճակեցաւ յաջորդութիւն ըստ ազնուականի իւրում նախանձու, որում լրումն արար մտաղիւր մարդասիրութիւն ժողովրդոց մերոց առատաձեռն տրուիք, որոց այժմ գնայ գումար անդր քան զվեց հազար զլղըր: Այժման ձեռն տալետ աստանօր զի ի վերին գումարէ աստի իւր երեքհազար զլղըր տուաւ ի ձեռն քաղաքիս, եւ թուի թէ համալսարհական խնամտ կրօնից ազգին որոշէ զնոսա ի միլիարանձ դէնից, որ պայլս, դէնս անարժանս դնեն գլղոյ:

Եղև դեռ ես ի (2) Սամարանք ժողով հանգումս տրու իւր իւր ոլորման խորհրդով, եւ ի նմանէ իսկ յուսամք արդատիս բարիս եւ գովելիս:

Յաւուր քահանայորդի ինքեկորդի ամենան Գեորգիոսի, յորում ըստ Արեւմտեայն տուարի կատարի ծնունդ կենարար Փրիլին մերոյ, որոյ նախկին ուխտի շնորհ եղև յերկր խաղաղութիւն եւ ի մարդիկ հաճութիւն, աւետիք ի Բատուրի զնապրեցաւ քրիստոնէիցն սովելոյ առ պաշտօնեայն Բրիտանիկ Պարոն Ստեփաննոս Պ. Սղանուրեան յապաւան, պատուէր տուեալ նմա միանգամայն ձգել ի ձեռն փոխանակագրի, զգլղըրս չորս հազար, եւ խնամակալուաց գանձանակի տնանկաց Զուգայ վարել նովա յօղնակալութիւն ամենայն սովալուկ քրիստոնէից. ի քահանայութեան տուր նորին եկն պատասխանի ի խոստովանութիւն տրոյն շնորհաւորք հանդերձ:

Ի վեջաւանեկորդումն Յունուարի յղեաց ժողովն Բատուրիական զայլ հեռագիր ի Զուրա, ընդարձակել զփոխանակագրիս միջև ի զլղըրս մետաղան հաղոր, կամ թէ ի կոտն քսանհազար, ի համագումար պարապետութիւն յայնժամու տրոյն Բատուրի եւ Սուրբայոյ:

Բայ են տակաւին թղթեան հանգանակաց ի հանտ պաղոր ընդունելութիւն տրոյն ոլորմանաց, թէ՛ աստ եւ թէ՛ անդ. զի լուր հասեալ ի Պարսից գուժէ տակաւին զսովուն զոյրոյթ զարհուրական, կարեւոր կացուցեալ զիւր անկասելի ոլորմութեան:

Յայտամ յամենան Յունուարի հոսանք հեղեղատառտ ուղիւց ոլորեցին ոլղոյն դաղաքն Բատուրի: Անձրեաց տեղեալ եւ տեւալ ընդ երկար, յորդեցին եւ զայրայնս դեպք, եւ ահա դաշտորայք եւ սղողոտայք եւ անգատանք եւ տունք միասպառ զհետախաղաղ ծածկեցան ի հեղեղս, որոյ յորձանուտ միմալուլ սահանօք ընդ սրահս ասարանայ փողոյն ի փողոց խուժէին, խելալ յոտնկեկաց եւ յանգիւտ վարեալ զոմանս անդոյշս յանցըս ձանապարհաց: Ելին զիւրս ջուրք ի քաղաքամիջի իւր ի հինգ օրս եւ ուրեք ուրեք առաւել յոյժ. եւ տունք զի միայրի են աստ, եւ զուն ուրեք ի վեր յատակաւ քան զտա հինգ, փոխեցան զոգցիս ի խոխոս: Քահայնայն Հայոց խուսեալ ի ջրոլղ թնակարանն իւրմէ կառուցելոյ վայելուշ ի դաւթի երկեցւոյն, ապատանս եղև ի տաճարն վեհալայր: Զկայ ասին շողեկաւոր, տրամաւ կառք եւ կաղմարան լուսօղոյ ի պէտս ճրագաց: Եւ սպարկիլ Բատուրիոյն կծկեալ ամբողջեալ ի ցամաքուտ ուրեք բարձու անձանապարհ անձրագ եւ անձրակ զաւուրս երկուս, կայր ի տարակուսի եւ զնախնայն կորստական բաղանկաց աչ ընդ աչ իմաստաւորէր զտրու առ ոտիւք: Միարանին ծերք, որ անդն են, թէ չէր լեւալ երբէք սոսկ պիտի լինէ: Մեծ է վնաս ոսակին որ կորոյնս համակ զանկի եւ չնչիկ, այլ սիրտ նորա ըստ բախտի անմատոյց է ի մոլմորանայ, հանապաղ անխոլ եւ անձոք բնաւորեալ Մալայեցւոյ: Տեսչութիւն կղզւոյ կառոյց անդէն ի զարուանդս տաղաւարս մեծամեծս, եւ ժողովեալ զանայրի եւ զանինջ Մալայոս, բաշխեաց ի նոսա որիւ յորապահիկ: Իսկ նոցա ի ձաջ առեալ զհամախորթութիւն իւրեանց, տոնին զգլղըրն ի բուն ի զղանջլուն կատաղի նուազարանաց իւրեանց, եւ ի տուէ ասկին: «Ոսմէ բուրլ» սպցծառ են խրախուրս: Ահա աղղ, որ ոչն սիլի: Հայկ անդր քան զթթին իւրոյ ծայր, եւ անխոլի գոհութեանք իւրով բերէ զերեւոյթ: Բարեբաւտութեան անցեղ ի ի վիպաց: Երջանկութեան ի թէ խելամոռութիւն զըրեսցիլ լրումն, նուազաղոյն ի թշուառութիւնս ապաքին չգիտանք նոյն:

Վաճառուց վնասուց չեւ է առեալ համար, այլ ոչ սա:

(2) Իսկ ասա քէ 2500 գլղըր ժողովեցաւ: Մի գլղըր երկու փրանք արժէ:

կուս լիցին խանդարե մանաւանդ որ իրոյն, շարքի և այլ բերոյ երկրի, զի հեղեղեալ արքունի և առանձին շտեմ մարանայ բաղման, աղիամաղիւք մթերից նոցա հարան ի ջուրց : Այլ զժնգաղաղոյն կոտորածեմ ևս ի հեղեղէ աստի զհան հանդերձեալ քան զայնմու գոյից . զի ընդ անցանել ուղիսից, որ սկստաւ են միւս, թողուն զսիւ ժաշտոտ և տխտածարծ, որ տպտպանէ տպա զօրս, և ստեպ տխտածե տտարախոխիս : Յոմին 1867 ի վերջ կոյս Աշխտեմերի, ի կտլ իմում ի Սամարանդ, և զի և անդ հանգոյն իմն հեղեղ, և ի ներոյ անտի սկոյն ճաւակեցան տպա զտպտ իրր վեց ջերմն ժաշտ և թանջը մահացուք : Բայց օրէն է յառաջ զի տեստթիւն իրոյ աղիարհիս՝ իրարտեալ արկածին անցելով զառաջս կաւցի զլտանդին :

Ճաւա է երկիր բաղման, և ի շնչել արեւմտան հոգմոյ, որ սկստին ի մէջ կոյս Հոտեմերի և լոնն ի Մարտի, թուի բանալ սահանայ երկնից, և անկանին տարալք անսպառելիք հանգերձ որտուր և շանթիւք զարհուրելեօք : Աստեքն գետք բաղումք են, որ դնան յանդին ի ծով, այլ ոչ տանին մերթ ըստ բանականին զուրիս անձրեաց և լեռանց միահամուս : Եւ զի ունուն միահարոյն և ծովք մեր, և ոչ ևս ողջագուրեն զէջս յորդ գետոյ, որոյ նեղեալ, և զհեղեալ ուրեք զարաւորք, և այլուր թօթ արեւալ թափով զթուսմ, որդանեն զերկիր : Յայտ խի է հմուտ յոյժ լինել Հորանտացոց ի ջրաղիտութիւն, ի հարկէ ջրախառն հայրենեայն անհաւ նոցա ի նոյն, և զիւրու ի դարման չարեաց ջուրց կղզոյս գիտեն բանալ ջրադարձն ընդարձակս մինչև ի ծով. սա կայն ուր ծախք ծանաւք իցին ի միջի, պարապին պաւրապոյ ամօք ի հալիւս, և ուր ուրեմն հաղիւ ուրեմն բուռն հարկանեն ի զործ, այն զի ի գնալ ամպրոպոյ՝ մոռացոյք լինին հեղեղք և մեղք և դեղք : Յառուս արեւմտան հոգմոյ յաճախ յառենն ամպրոպք, և յուզեալ զծովախոնս, անհաւ ի տանն զերեւան գետոյ . որով ուրեք ուրեք զառուս ինչ իսպառ հատանի հայրդուր թիւն ընդ յառաք և ընդ հաւակայս : Պարզի արբուռուտ յոյժամ զբաւակ կապուտակ ի բարձու՝ զուժել նաւորդաց զերկրադարձ արիւս անմոտանելի գետոյն, մի գուցէ ի բացէ ի նաւարոյս յալտու իջեալ ուրեք յանդարտից, ծովախոն լիցի առ յամաբաւ : Զի ի Ճաւա հաղիւ թէ լեղի լինի հեղձումն ի նաւաղանայութեան, այլ միւս ի նաւահանգոյս : Յամանեն անցելով յաջեղ արկածութեան, ծովաղիւրոյ՝ երկնց կային շուքեալք ի տաշման և ալ երկնեկոյ ի բաւանց, ոչ կարացեալ տանուլ կամ թափել ամուս և բնեն և նաւորք :

Յոյսմ ամի մոխեցաւ կուսակալ կղզոյս . մտղեմին տը Մայիս դարձաւ ի Հոլանտ, և յաճորդեաց նմա տըր Լաւուն այր հոյակապ և բարենախոն, որ աղղէ ակնկալս մեծամեծս ի բարօրութիւն զարթոյնալիս :

Յառաջ քան զառուս ինչ հեռաղիւ ելաս թէ նախաւ բար բրիտանիկ Հոլանտ ըստ Մայոյ սպանաւ ի մահմէտական Հնդկէ : Թէպէտ անգլիտիկ են մեղ տակաւին մանրամասնեք այդ գուժի, այլ այսպիսոյ անպատկառ եղեռան զրդեալ թուի ինչ դարձեալ ի մտահաճութեւնէ մոլենախոն զենին : Ո՞ տայր քաղաքական հանգերձեւոյ Բենդալայ անգորրաղոյն երեւոյթ :

Ողջունեմ զձեզ : Զոր կարի սերտիւ, Խաչիկ, Աբրահամ Թովմասեան :

Հետեւեալ աղգային կրօնական ծանուցումը, որ մեր Ս. Երմիաշին մայր աթոռէն պաշտօնապէս հրատարակուած է, արժան կը համարուիք հաղորդել մեր ընթերցողաց :

ՄԻԻՌՕՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Վեհափառ և Սրբազնագոյն Հայրապետ ամենայն Հայոց Տ. Տ. Գեորգ Գ. Կաթողիկոս ի պէտս Եկեղեցեաց Հայոց կամի Ըստուծով Ս. Միւսոնի օրհնութիւն կատարել ի 21 Մայիսի ներկայ 1872 թուականին ի Մայր Ըթոռ Ս. Երմիաշին, որոյ վասն կը փութամք ծանուցանել ամենայն Հայկազուն ժողովրդոյ՝ հրաւիրելով զոոսա ի նոյն բաղձալի և հոգեւոր մեծ հանգէս :

Հայաստանեայց Ընթերցական Ս. Եկեղեցոյ մեծապանծ և փառաւոր խորհրդաւոր արարողութեանց մինն և զխաւորն է Ս. Միւսոնի օրհնութեան շնորհաքաշի հանգէս, ուստի անշուշտ եմք՝ զն սիրելի Ընդայինք մեր յամենայն կողմանց աշխարհի հոգեւորացն անձնաօք պիտի զիմեն արժանանալ նոյն վսեմ հանգիսին տեսութեան և շնորհաց մասնակցութեան, միանալով նաև բաղմադարեան շքեղափառ վիպից և պարծանայ Եկեղեցոյ մերոյ Ս. Վայրացս և անդին

և սրբազան հնութեանց ուխտի և այցելութեւ պարտքը հատուցանելով՝ միմիարուիլ հրճուանք ըստ հոգւոյ :

Ս. Երմիաշին Լաւաք ամապրոյն Յունուարի տետրակէն յետագայ օգոտակար յօդուածը կը բաղդեմք : Թոյնի ներգործութիւն ուղեւաղացող նոր հմար :

Հետագայ տեղեկութիւնը այս օրերս կարգացի և հարկաւոր համարեցի հաղորդել մանաւանդ զիւրաւան քահանաներին և նոցա միջնորդութեամբ զիւրաղացի բնակիչներին : Կիտրօնը (Լիմօն), ինչպէս երևում է, թոյնի ներգործութեան ուղեւաղացող և նորանից նախապաշտպանելու յատկութիւն ունի : Ընդ լիակաւն Երմիաշին օրաղիւրդ պատմում է Երկրպետսի մէջ նկատուած մի գէպք : Երկու յանցաւորներն զառապարաւած էին ի մահ թուանաւոր օձերի մէջ նորդութեամբ : Երբ նոցա պատմեալ էին տանում, յաւակից կին մի նոցա քանի մի կիտրօններ տուեց, որ և կերան նոքա : Երբ այնուհետեւ յանցաւորները աւար յանձնվեցան ամենաթուանաւոր օձերին, նոքա անձնա մնացին : Եւ հանդապեալ շատ զարմացաւ այս զործի վերա և միւս օր նորէն ուղեւաղացող նոցա պատմեալ, և կիտրօնի ներգործութեան մասին համազօրեւ յանկանալով, կիտրօնը կերցրեց յանցաւորներին միւսին, իսկ միւսին — ոչ : Փաստը հաստատուեցաւ. նա, որ կերել էր կիտրօնը, կենդանի մնաց, իսկ միւսը մեռաւ օձի թոյնից :

Ընթերցական հաստատուել համար կարող եմ դարձեալ հաղորդել Ֆրանսիական զօրական Պ. Սաշէից նկարագրուած փաստ մի, որ բնական էր Ֆրանսիական զաղթականութիւններին մէջ : “1848 թուին, պատմում է Սաշէ իւր յիշատակութիւնների մէջ, — կառավարութիւնը պատուիրեց նորէն շինել Լանգլիցի ներքի ձեռով կործանված Դիւլէ ամրոցը Մարտիիի մէջ : Իմ զօրաղուները բանում էր խրամներին մէջ : Մի զինուորին կծել էր դեղին օձ : Եւ կանչեցի երգմեցողիցիւր : Ըծելով նա լայնացրեց կծած տեղի վերքը և քամեց նորա մէջ կիտրօնի հիւթ : Հետոյ նա հրամայեց զինուորին մի բաժակ ձիթնու ձէթ լըմել և յետոյ նոյնչափ բոմ : Ընդհանրաւ նա պատուիրեց զբաղեցնել հիւանդը զբօսանքով կամուրիշ կերպով և իւրաքանչիւր կէս ժամից տալիս էր նորան խմելու կիտրօնի հիւթ : Կծած տեղի ուղեցը սկսեց նշմարել կերպով օշնանալ և միւս օրը ամենաշնչին հետքերն միայն մնացին ” :

Սաշէ ինչպիսի օձերի երգմեցողիցիւր ցոյց տուեց կիտրօնի հիւթի ներգործութիւնը օձի թոյնի վերա, օձին կծել տալով բանանի պտուղը : Օձի զծելուց յետ կիտրօնի հիւթի ներգործութեանը ենթարկւած բանանը սեպցաւ : Թէև այս տեսակ փաստերը դեռ ևս մեկնուած չեն, սակայն նոցա նշանակութիւնը այնքան մեծ է, որ ուսումնականներն հարկաւոր համարեցին պարապել նոցա հետազօտութեանն :

Ս. Ս.

Կ. Պօլոյ աղգային զործոց վրայօք մեր ընթերցողաց փոքր ինչ զաղափար տալու համար արժան կը համարենք փաշտ լրագրոյն Երկրի 8 թիւէն հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղել :

Վրոնական ժողովոյ դերապատիւ հաքը անշուշտ գիտեն թէ Կիւիկիոյ կաթողիկոսական խնդիրն ծանր կերպարանք մը առած է : Ոչ միայն ընդհանուր ժողովոյ մէջ բողոքներ ու դիտողութիւններ կը լլան, ոչ միայն ամենայն հայոց վեհափառ հայրապետին աղաքարը հեռաղիւրդ կայ, այլև՝ Սոյ վիճակայնոց մէջ մասը եղած ընարութեան դէմ կը հակառակին, այլև տակաւին Բ. Դրենէն անոր վաւերացման հրովարտաւ կը շեշտէ, և կը հաւաստեն թէ դիտողութիւններ իսկ կը լլան դարաւոր սովորութեան հակառակ Երմիաշին ամենայն Հայոց Հայրապետական Ըթոռոյն ուխտեալ եպիսկոպոսի մը Սոյ Ըթոռը բարձրանալու թոյլտուութեան վրայ :

Եւ, այս շարժու լսեցինք թէ Միքայիլ կաթողիկոս շինարարով հանդիստ գտնել Սոյ մէջ յերեսաց բաղմաթիւ հակառակորդաց, ստիպուեք է թողուլ աւթոռը և հալել կամ այլուր երթալ :

Եւ տեղափոխութեան լուրը թէ և ստուգութեան պէտք ունի, բայց կաթողիկոսին անձուկ ու հալածական վիճակի մէջ գտնուելն ստոյգ է : Տեղական կառավարութիւնը արդարեւ ի սկզբան քանի մ'անձինք բանտարկել է, բայց ի վերջոյ նկատելով որ սա կաւաթիւ չեն հակառակորդ, հարկադրել է բանտար-

կեալներն արձակել և ոչ ևս միջամտել :

“Եւ այսպիսի վիճակի մէջ կը գտնուին՝ կիւիկեցոյ օգտին ու բարոյն պատրուակաւ ունանցող զործած զործն և կիւիկեցոյ յետին վիճակին չար քան դառաշինն եւ զած է : Տեսնենք, ինչպէս և երբ պիտի դարմանուի այս վերքն, զոր ունանք յանդէս և կէսք զիտուութեամբ ի խոր բացին ” :

— “Եւ լրամարայ կաթողիկոսական վիճակայնոց կողմանէ անցեալ շարժուելէ հետէ հանրադրութիւնը կը տեղան Պատրիարքարան, որովք կիւիկեցոյ յիշեալ ընդարձակ վիճակին թշուառութիւնը՝ տարիներէ հետէ անդ լուի և անհովիւ մնալուն պատճառաւ : Եւ շարժու ալ հանրադիր մը տրուեցաւ պատրիարքական վարչութեան, որ կը ծանուցանէ բողոքական քաղաքացի Երմիաշին վիճակին մէջ տարածուելն, մինչդեռ մինչև մտ ժամանակներս նոյն վիճակն անմատչելի էր այսպիսի աւետարանչաց համար :

— “Գոհութեամբ կիւիկեցոյ՝ որ քաղաքական ժողով, երեսփոխանական ինքհանուր ժողովոյ մէջ զորած պայմանին համաձայն, կը պարտաւորուի հրաժարական տալ ամսոյ մէջ ” :

Ընթերցան փաշ լրագրոյն ամսոյ 12 թուոյն մէջ հետեւեալ կը կարգաւոր :

“Կիւիկեցոյ առաջնորդ դերա . Կերսէս Կպիսկոպոս՝ իւր զաւառին ժողովրդեան զործոց համար այս անգամ մայրաքաղաքս եկած է և Զատիկէն անմիջապէս ետք դէպ Երմիաշին պիտի ուղևորի, ուր Ս. Միւսոնի օրհնութեան հանգիսին ներկայ գտնուելու համար հրաւիրած է զինքն վեհա . կաթողիկոսն ” :

— Երբեմն Հոռոմ Ընտանեան փարաւորութեան անգամ Մարկոս անուն տղէտ վարդապետ մի, որ քանի մի տարի առաջ Հայաստանեայց եկեղեցոյ գերիւր գիմած և նախ Իւսիւրտար և յետոյ Թովմաբու քարոզչի կարգուելով՝ իր պապական կարծեաց պատճառաւ յիշեալ երկու թաղերուն մէջ դժգոհութիւն յարուցած ու ճամբուած էր, կը լինէր թէ այս օրերս վերստին Հոռոմական եկեղեցոյ գերիւր դարձած է : Սաշէ :

ԵՐԵՒ ՀՐԱՅԱՆԱԿԻՐԲ

Սղեքանց Տիմաի այս ձեռաքրքրաւոր պատմական վիպք՝ որ երբեք հատուր բաղկացեալ պիտի լինի, ի գաղղիարեմե աշխարհաբար հայերեմի բարգմանուած է աշխատասիրութեամբ Պ. Մ. Մամուրեան պատուելոյն : Առաջին հատորը արդէն ի լոյս ընծայուած է, և երկրորդը՝ որ ուրաւաւ 271 երեսէ կը բաղկանայ, այս շաբթու հրատարակուեցաւ :

Ամբողջ գործոյ բաժանորդութեան գին՝ 40 դոնրու է կանխիկ վճարելի . իսկ մի մի հատոր առնողը՝ 15 դոնրու պիտի վճարէ իւրաքանչիւրոյն համար :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Ուրաւաւ 268 երեսներէ բաղկացեալ գիրք մըն է, շաբաղրեալ ուսումնական և ազգային գործոց հմուտ անձ մի . որ իւր իսկական անունը Վրոյր կեղծ անունան երբեք սքողել արժան համարած է : Այս անվանեց, որ Կ. Պօլոսէն գրուած կը համարին, ազգային այժմեան զանազան խնդրոց վրայօք պատուական խորհրդածութիւններ և ուրիշ այլեայլ տեղեկութիւններ կը պարունակեն, զորս ուղադրութեամբ կարգայն արժանի կը դատուի, մանաւանդ Հնդկաստանի մեր համագրի եղբարց համար, որք բաւական տեղեկութիւն չունին Թուրքաստանի Հայոց ազգային գործոց վերայ :

Յիշեալ աշխարհաբար մատենը տպեալ է ի Ըգմիւնիա ի գործարանի Տեղեկան, և ի օգտակար խորհրդածութեամբ Յառաջաբան մի կը պարունակէ . զոր մտաղիր ենք Արշալոյս յաջորդ մէկ բուռով հրատարակել : Կը վաճառի ի տպարանի Տեղեկան, 15 դոնրու ի հատը :

ՄԱՆՈՆ ԼԵՍԻՐՈ

Այս բրեյօ գաղղիացի գիտնականը շաբաղրեալ բարոյական ընդիր վեպ մըն է . զոր յարգոյ պարուն Գրի . Չիլիկիլեան քաղաքակից մեր ի գաղղիարեմ բնագրեմ աշխարհաբար հայերեմի բարգմանած է, և ուրաւաւ 192 երեսէ բաղկացեալ հատոր մի կը կարգուի : Այս պատուական գիրքը մարտի տպագրութեամբ ի լոյս ընծայուած է ի տպարանի Տեղեկան, որ ի քաղաքիս, և կը ծախուի 12 դոնրու ի հատը :

ԱՅՏՍ

Այս ցետրի օրերգութիւնը՝ ըստ խնդրոյ եգիպտոսի բարձրաւոր խնդրոյ, շարադրեցաւ ի գաղղիաբէն լեզու, յորմէ աշխարհաբար ճայերէնի քարգմանուելով իգմիրցի յարգոյ պարոն կարապետէ Պ. Շերիտ-ճեան, տպագրեցաւ ի Տեառն գործարանի քաղաքիս: Յիշեալ գրքոյն 48 էրեսներէ բաղկացեալ է եւ կը վաճառուի 4 դուրոյն:

ՔԱՆԱՔԱՆ ԵՄԻՐԵՐ

Զմիռնիա, 22 Ապրիլ:

Այս տարի Ս. Ղաթիկէ վերջին օրէն սկսեալ քաշի մը օր յաւաքի խոստովութիւն մը տեղի ունեցաւ ի պատճառս (Հոյն մանկան մը, որ ի ծովեզերքը խեղդուած գտնուեցաւ: Եւ որովհետեւ ի վաղուց անտի ամբաստանութիւն կը լինի Հրէից դէմ իբր թէ Ղաթիկէ շարաքը քրիստոնեայ մի բռնելով՝ անոր արիւնը կտնուէ, ուստի յիշեալ մանկան մահը՝ անոնց դործը կարծուելով, շատ տեղ յարձակումեղաւ Հրէից դէմ. որոյմէ մէկ երկու հոգի ալ սպաննուեցան: Իսրայէլացի երիտասարդներէն ոմանք եւ (Հոյններու վերայ յարձակելով, զանոնք պանակոծ ըրին եւ լսածնուս նայելով մէկ երկու հոգի ալ մեռուցեցին: Այս եղելութիւնը մեծապէս զրդուեց Զուռնայ ժողովուրդը. որ կուգէին խմորովին հրէից թաղին վերայ յարձակել, բայց զինուորական զօրութիւնն դէմ դուրս եւ պարտաւորեցաւ յարձակողներէն քանի մը հոգի թիթեկ կերպիւ վիրաւորել հրացանի սուրններով:

Իրաց այս վիճակին մէջ՝ որ չորեքշաբթի օրը պատահեցաւ, զգուռութիւնը աւելցաւ, աղմուկը եւ վախը տարածուեցաւ, շուկային եւ փրանկայ թաղին ամեն խանութները գոյուեցան, եւ խուփութիւնը կրնար ծանր հետեւութիւններ ունենալ. բայց մեր վսեմ ընդհանուր կառավարիչ Համոյ փաշային լուրջ եւ խոհական ընթացքով, զոհութիւն (Նստուածոյ, հասարակաց անդորրութիւնը անջնա մնաց, իսրայէլական մութիւնը՝ մէկ կողմանէ անձամբ Զուռնայ առաջնորդարանը երթալով ուր ժողովուած էր զրդուեալ ժողովուրդը, ի հանդարտութիւն կը հրահարէր զանոնք՝ դերաւ: Եւ ի վերջոյ մեծարարութիւն հետ, իսկ միւս կողմանէ զինուորական զօրութիւնները փութով եւ խնամով ի գործ գնել կուտար: Այստեղի եւ Սահի-սայի բէաիֆները բերել տրուեցան եւ ուրիշ ամեն հարկաւոր միջոցները ի գործ դրուեցան մեր վսեմ վալիին շնորհիւ, որ յաջողեցաւ վերահաս ծանր վտանգէ մը ազատել Սահիսարնակ ժողովուրդը:

— Կահանայի բարձրագոյն ժողովոյն (վիլայէթի իտարէի մէջ) անդամաց նոր ընտրութիւններ ըլլալով ըստ օրինաց, քաղաքի երեւելիներէն (Խաղթագեան մեծաւոր) Կարտիրոս աղան եւ Կասապ օղլու քեր Լիւթիսին անդամ ընտրուեցան նոյն ժողովոյն, առաջինը իբրեւ երեսփոխան Հայոց հասարակութեան, եւ երկրորդը իբրեւ երեսփոխան Զուռնայ աղային:

— Կէրէյէպուրի բարձրաւոր Սեմ-Սուբուր Եւրոսիոյ բարձրաւոր իրէտէրիկ Հարլ իշխանը՝ որք ի Ս. Պօլիս այնչեղութեան գացած էին, օգոստոսի ամս Սուլթանէն մարդասիրական բարձր ընդունելութիւն գտնելէ ետեւ, առաջինը օսմանիէ կարգին ակնանկուած շքանշանը, եւ երկրորդը՝ Կէրէյէպուրի կարգին ակնանկուած շքանշանը ընկալաւ ի Սուբուր վեհափառութեանէ:

Կէրէյէպուրի Սեմ-Սուբուր եւ իւր կարգին մեծ շքանշանը յուղարկեց բարձրաւոր: Եւրոսիոյ իգէտտին էֆէնտի կայսրօրդուոյն, ինչպէս նաեւ բարձրաւոր Սեմ-Կարաղոսին եւ արտաքին գործոց պաշտօնէին:

— Հաճութեամբ սրտի կը ծանուցանեմք թէ Բուռն թալի թաղը գտնուած լճակները եւ ճահիճները՝ հոգով լեցուելու եւ անհետ ըլլալու վերայ են մարդասիրական տնօրէնութեամբ վսեմ Համոյ փաշային: Կոյն թաղին բնակչաց առողջութեանը վերաբերեալ այս կարեւոր տնօրէնութիւնը արդէն սկսաւ ի գործ դրուիլ, որուն ծախքը՝ յիշեալ թաղը տուն եւ գետին ունեցողները պիտի վճարեն:

— Ս. Պօլսոյ ազգային լրագրաց մէջ կը կարդամք թէ Հայ մի յաջողութիւն է երկու ձիւռ ուժով մեքենայ մի հնարել, որ առանց կրակի եւ միայն օդոյն զօրութեամբ պիտի բանի: Եւ թէ այս լուրը ստոյգ ելլէ, Հայուն բնական հանձարը կատարելապէս պիտի ապացուցուի:

— Եւրոսիոյ վսեմաշուք (Յովսէփ Զէլէպին, որ

անցեալ շաբթու ի Ս. Պօլիս գնաց ընկերութեամբ իւր ազնուափայլ ընտանեաց, ամսոյ մը չափ ի նոյն մայրաքաղաքը մնալէ ետեւ, Կահանայի վրայօք յիշուողա ճանապարհորդութիւն մը պիտի ընէ եւ ի վերջն ամառան պիտի վերադառնան ի Սահիսարնակ:

— Կեմաշուք Իլիս Էֆէնտին Հայեան, որ բարձրագոյն Իրան արտաքին գործոց պաշտօնատան արձանագրութեանց գիւնդին տեսուչ (վարդ Սահիբի) է, Բուրթուկալի թաղաւորութեան Զիսուսի-Բիւրիստոսի զինուորական կարգին հրամանատար (քոմանտէօր) անուանեցաւ, յիշեալ տէրութեան եւ բարձրագոյն Իրան մէջ առեւտրական գաշնադրութեան հաստատուելուն բարեպատեհ առթիւ:

— Հալէպէն առ մեզ գրուած նամակները՝ նոյն քաղաքին մէջ մօտեւոր պատահած երկրաշարժին ըրած փնտույց թիթեկ ըլլալը կը ծանուցանեն. բայց դժբաղդարար միևնոյն ժամանակին մէջ յիշուող տեղի ունեցած ահապին՝ երկրաշարժին մեծ փնտսները կը հաստատեն: Այս երկու քաղաքաց բնակիչներէն կէսէն աւելին դաշտերը վրաններու ներքեւ կրնան ինչոր յերկիւղէ երկրաշարժին:

— Իստանբուլ վիլայէթը՝ Եւրոսիոյ թաղաւորը՝ իւր մէկ յատուկ պաշտօնատարովը մեծաղին եւ հազուադիւրս ընծայներ յուղարկելու է Եւրոպոսի բարձրաւոր խնդրոյն:

— Կայսերական հրովարտական վսեմ Բեուֆ փաշան՝ Սպառտի գաւառին ընդհանուր կառավարիչան, ունեցաւ փոխանակ Սիւրհաթ փաշային, որ պիտի վերադառնայ ի Ս. Պօլիս:

— Եւրոսիոյ հասած լուրերը խիստ յաջող են ի մասին հնձոց, որոց առատութեանը վերայ երկրագործք մեծ յոյսեր ունին:

— Սպարսկաստանի հնձոց առատութեանը վերայ եւ խիստ յաջող լուրեր ունիմք, զորս իմէհանէն հասած նամակէ մի իմացանք: Այս նամակը կիմացնէ նաեւ սովուն անհետ ըլլալը, որ երկար ժամանակէ ի վեր կը տառապեցնէր Սպարսկաստանի բնակիչները:

— Կահանայի հարտահաճութեանց տեղեկագիրը՝ ամսոյս 12ին աւալ չորեքշաբթի օրը բարձրաւոր Սեմ-Կարաղոսին յանձնուեցաւ Ս. Սպարիսարէն ձեռք, որ ընկերացեալ էր չորս եկեղեցականներէ եւ ութ աշխարհականներէ:

Կորին Բարձրութիւնը խոստացեր է մարդասիրական ուղադրութիւն մատուցանել յիշեալ տեղեկագրոյն:

— Եւրոպոսի լրագիրներէն կիմանամք թէ Իրան սիւր կառավարութիւնը 15 միլիոն լիւայի փոխառութիւն մի ըրեր է Եւրոպոսի պանքաներէն:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Ի պատճառս Հայոց, Զուռնայ եւ Հրէից տնօրէնութեանց այս շաբթու առեւտրական գործերը շատ նուազ եղան: Սիւրիս երէկ 50 կողովէ չափ աֆիօն վաճառեցաւ ի հաշիւ Հոլանտական ընկերութեան ի գին 155 զուրուշի չէքին, եւ 200 քուրձ Բէքօք պոյա՝ 265ի կենդիւնաբը:

ԾԱՆՈԹՅՈՒՆ

Ինկիլիզ իսկիլի մօտ Բիքի Սիփիի տան եւ Ֆեհիքս ըստած խանգիլին քով վառելու փայտի տեղադրութիւն մը կը գտնուի, որուն տեղը պարոն Բանաթօրի Սուլալթօրի պատիւ ունի քաղաքիս հասարակութեան իմացեցելու որ պատրաստ է իրեն տրուած հրամանները իսկոյն կատարելու առանց որ եւ ծախքի միջոցէն տուն տանելու եւ յանձնելու պայմանաւ, փայտին զեքին 21 դուրոյնէն հաշուելով:

LA VELOUTINE.

Լ.Վ.Վ.Վ.Վ.Վ.Վ. կոչուած բրիգնի փողին (բոնուրա), սրուն պատուականութիւնը կատարելապէս փորձուած եւ ճանցուած է շատ տարիներէ ի վեր, մարքասիք կամ պիսիք անուանեալ տեսակ մի սպիտակ հանքով պատրաստուած ըլլալով, մարդոյս մորթոյն վերայ օգտակար ազդեցութիւն կը գործէ: Այս ճեմակ փողին՝ որ կոչուած (եւալիլիզ) է եւ գրեթէ ամենեւին ազգի ջոնսնոյն, մարդոյս մարմնոյն բարձրութիւն եւ հետեւաբար կակոնութիւն մի կուտայ:

Այս պատուական փողին փարիզի մէջ Լ.Վ.Վ. կոչ-

ուած փողոցը Ե. Ֆար փոմատաճիին քով, իսկ ուրիշ քաղաքները ամեն փոմատաճիներու եւ Ֆրանկ սափիլներու քով կը գտնուի:

Սեմ շտեմարան տեսակ տեսակ բարդերու՝ պարանոցի եւ կրնակի զանազան փոքրիկ պիսիլներ եւ ուրիշ մանր բանք բանքիւ համար, որոնք նոր հասած են Եւրոպայէն եւ խիստ զաւառար գիներով կը ծախուին: Այս շտեմարանը կը գտնուի Ֆրանկաց քաղաք Լազարիստ կրօնաւորաց եղեղեղայն անցքին մէջ:

ՀԻՒՆԴԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ



ԴԵՂԱՆԱՏԻ ՀԱՆՈՒՄԻՆԻ

Մարդոյս զգալին գրութեան (Կիւրթ) շատ յոգնած ըլլալը ստակալի ախտ մըն է եւ զիցեւորն ամենափոքրիկ շարժումը կամ զրգուութիւնը վշտալի է յոյժ. վսեմ գի ուր գտնուի է անոր գեղը: — Միակ գեղը այս է. քիչ իմէ գինի, գարեջուր, եւ ողեւ լից ըմպելիք. եւ աւելի աղէկ կը լիւայ որ բոլորոյն հեռանաւ անոնցմէ, եւ ամենեւին չմտն. նմանապէս խաչվէ մի խմբ, եւ անոնք թիթեկ թէյով (չա) գոհ եղիւ: Կարելի եղածին չափ մարդեր օր ծծէ ամեն գի իմ գեղեղահատեւ երեք կամ չորս հատ կէլէ շոտ միս կեր եւ համաներ (սուր) հեռի կեցիւր: Երբ այս օգտակար կանոնները չըրուիմք մինչեւ ամենապէս, մարմնից առողջ պիտի ըլլայ միայն մեծապէս թէ զղաց շարժումն ունեցար:

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԻՆ ԵՒ ԿԱՐԵԿԱՄԸ

Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մի թիթեկ կը լիւայ չափէն աւելի զրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլալ, թէ բարձր կամ աւազը երկրամասն կը հանին կամ թէ անոնց մէջ ցաւեր կը գոյանան մէջքին համապատասխանած մասը: Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Հուր օտէի գեղահատեւ ըլլալ ամենապէս հրահանուած համապատասխան անոր սպեղանիովը լի փեկ երկամանց վարի կողմը անկողին մանկու ժամանակը: Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, այնքան որ լիւ գեղերը գուր տեղը գործածուած պիտի ըլլան:

ՍՏԱՐՈՒՄԻ ԱՌԵՒՄԸ

Որ եւ գեղ մի չկրնար ստամոքսի զօրութիւնը նորոգել եւ աղէկեցնել զայն շատով ինչպէս այս գեղահատեւը որոնք անբարեխառնութեան կամ վատթար կերակուրէ պատճառաւ բոլոր թիթեկութիւնը կը վատեն եւ կը հանին ի վերայ (Կեմաշուք) անոնց գործողութիւնը կը կարգաւորեն. զիցեւոր ստամոքսի զօրութիւնը (սուր) զեղեղեղ մէջ սքանչելի ներգործութիւն մի ունի եւ լիւր ու ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ:

ԲՈՐԲՈՐՈՒՄԻ ԹՈՒՔԱՆԱՅԻՆ (Կուրթ) ՀԱՅ ԵՒ ՀԱՐԲՈՒՆ

Հիւանդութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն ախտէն աւելի յաճախ կը պատահի եւ երբեմն աւելի վտանգաւոր է: Ասոց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջինը չափերը կրնան միշտ կարգաւորուիլ Հուր օտէի հաշակաւոր գեղահատեւի միջոցաւ: Ասոք շատով կը դարմանեն արեան ուր եւ ան ժամանակեայ անկարգութիւնը կը թիթեկեցնեն խոցած շնչալիւրէնը, եւ կը բարեխառնեն շնչալիւրէնը ստամոքսի արագութիւնը եւ կը բոլորութիւն կուտան շնչալիւրէնը: Այս գեղահատեւը՝ իրենց մարքոյն զօրութեամբ կը արբեն արեւն ամեն աղտոյնութիւններէ, եւ այն եղանակաւ կը զօրացնեն զգրութիւնը (Կիւրթ) ընդհանր Դիւր, կան ախտի, շնչալիւրէնութեան, եւ ուրիշ թոքային տկարութեանց պէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ:

ՏԿԱՐԱՅԵԱԼ ՄԱՐԿԱՅԻՆ ԲԱՆԿԱՅԻՆԻՆ

Տկարութեան, թուրութեան եւ զղացաւորութեան չեղաքի մէջ, որոնք որ եւ բնական կամ գերբնական չափազանցութեան չափ եկած են, այս գեղահատեւը աշխարհ եւ նորոգիչ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարքոյն թիթեկ կը վերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւանդութեան թափումը կը կանխուորէ, զիցեւոր գրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միայն կը յարգարէ եւ վերջ պէս առողջութիւնը ձեռք կը բերէ:

Հուր օտէի գեղահատեւը ամեն օգտակար գեղերն են հիւանդութեանց համար:

Հիւանդութեան,	Յոգացաւորութեան,	Թոքացաւորութեան,
Մարմնային ախտ,	Տեսաւորութեան,	Ցուր որոպային,
Խիթ (սահէ),	Ձրգողութեան,	Միջոցողութեան,
Հարբուղի,	Նմանողութեան,	Բարբորում,
Դիւրական ախտ,	Գալուցի,	Բարբ ընդերաց,
Թանջ (սահէ),	Բարբախտ սրտի,	Անկանոնութեան,
Խոլ պարանոցի,	Քար կամ խիճ միջոց,	Նոցի,
Վերնուրութեան,	Նոցի,	Մորթային հիւանդութեան,
Լեղի հիւանդութեան,	Գլխացաւորութեան,	Թիւր,
Փողացաւ,	Արթրիտիս ախտ,	Եւրոպոսի հիւանդութեան,

Գիտել արժան է որ տպեալ հրահաններ կան ամեն լիւր որոյմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տուրին մէջ ի տեղի կուրթին հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ:

Այս գեղահատեւը, որ կը լինի Հուր օտէի բժշկին անոն կան վերաւորութեամբ, կը վաճառուի իւր գործարանին ի վերջ տան, Սիւրիստ կոչուած թաղը Թիւր 244, ի գին 1 եւ 1 1/2 շիլլին 2 3/4 եւ 4 1/2 շիլլին տուիւ, ըստ մեծութեան տպագ:

ԽՈՐԱԳԻՐ—ՄԵՐ ԼՐԱԳՐՈՅ

Գ. Կաս Գ. Պաշտպան:

Ի ՏԿԱՐԱՅԻՆ ԱՐՇԱՆՈՅՍՈՅ ՄԱՐԿԱՅԻՆ